

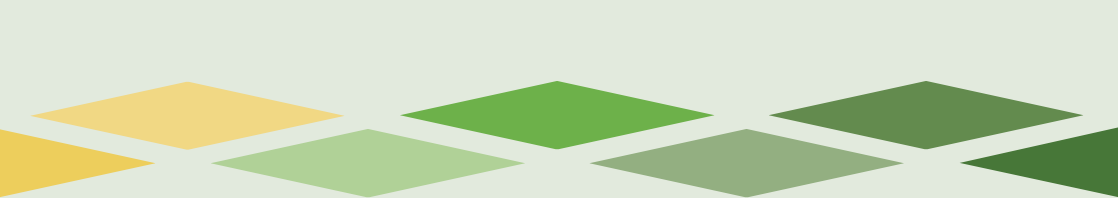
Враца

врата към древността

**Пътеводител на туристически регион
Враца – Мездра – Роман**

Добре дошли!

Туристическият регион Враца – Мездра – Роман е впечатляваща комбинация от спиращи дъха природни гледки и хилядолетна история, белязана от възхода и падението на империи и древни култури. Привлекателна дестинация за индивидуални или групови посещения, семейни екскурзии, за кратък уикенд или дълга почивка. Разнообразие от възможности за планински, еко, селски, приключенски и поклоннически туризъм Живописно съчетание на етнографско наследство, балканско гостоприемство и природни забележителности, което ще ви очарова.

**Регионът Враца – Мездра – Роман
отваря широко врати към древността
и посреща своите гости с топло „Добре
дошли“!**

Обща информация за туристическия регион	2
Добре дошли във Враца – град като Балкана древен и млад	4
Добре дошли в Мездра – древна история сред Искърското дефиле	7
Добре дошли в Роман – живописна природа и уникални археологически находки	8
Из дебрите на древната история	9
Карта на туристическия регион	12
Духът на свободата	14
Стожери на вярата	17
Очарованието на природата	20
В света на приключенията	22
Домашно огнище	23
Културен календар на туристическия регион	24

Обща информация за туристическия район

В полите на Врачанския Балкан, по китните брегове на буйния Искър, сред вековните гори на Предбалкана се срещат хилядолетията история на различни цивилизации, населявали района на туристическата дестинация Враца – Мездра – Роман. Регионът е атрактивна отправна точка за начало на релаксиращи и емоционално заредени преходи сред великолепна природа, дълги пътешествия, освежаващи любителите на легендите и преданията в древността, в зората на човешката цивилизация, когато славното тракийско племе трибали е населявало земите в района на днешна Враца. Останки от антични крепости, праисторически рисунки, ценни артефакти чертаят картината на отминалите славни времена. Най-големият и безспорно най-известният град от трите е Враца – водещ началото си от богато тракийско селище, свързал името си бурните години на Българското възраждане и известен днес с великолепната си природа и безценните исторически находки, които се крият на територията му. Градът е разположен на 110 км северно от

София, на 140 км от Видин и на 242 км от Пловдив.

Вторият по големина от трите града – Мездра – е разположен на изхода на Искърския пролом от Стара планина. Историята му е дълга и изпълнена с неочаквани обрати. Градът днес е известен като оживен железопътен възел, вторият по важност в Северна България след Горна Оряховица. Мездра се намира на 100 км от София и на около 18 км от областния център Враца. Роман е най-малкият от трите града, включени в туристическата дестинация Враца – Мездра – Роман, но не отстъпва по древна история на нито един от тях. В рамките на община Роман се намират десетки археологически паметници, сред които останки от римски крепости, гранични камъни от времето на Римската империя, над 200 пещери, някои от които са дълбоки над 100 метра, редица скални образувания и др. Градът отстои на 42 км източно от областния център – Враца, на 29 км източно от Мездра и на 120 км североизточно от София.

Климатът на региона е умереноконтинентален, характеризиращ се със студена зима и горещо лято, температурни инверсии и чести мъгли, особено в район на Враца. С най-висока средномесечна температура се характеризира месец юли (22,2 °C), а с най-ниска – януари (-1,9 °C). Във Врачанската планина снежната покривка достига 100 см, което е предпоставка за практикуване на зимни спортове на ски пистата, разположена край хижа Пършевица. По отношение на релефа районът се отличава с разнообразие – от равнинно-хълмист и полупланински до планински.

Транспортната мрежа в региона Враца – Мездра – Роман е изключително добре устроена. През територията на общините Враца и Мездра преминават общо-европейските транспортни коридори 4 и 7, които свързват съответно страните от Централна Европа с Егейско море и Северно с Черно море. По-голяма част от автомобилните пътища в рамките на община Роман са от клас IV. Железопътният транспорт е най-добре развит в община Мездра. Средно на денонощие през гара Мездра преминават около 80 влака. През Враца минава главната 7-ма жп линия (София – Видин). Град Роман е

жп гара от централната северна линия София-Варна.

Туристическият информационен център във Враца може да предостави на туристите полезна информация както за природните и културните забележителности в региона, така и за хотелите, местата за настаняване, заведенията за хранене и възможностите за придвижване между отделите населени места. Там може да се получи и информация относно туристическите атракции, местните културни събития, туристически маршрути и други в региона.

Добре дошли във Враца – град като Балкана древен и млад

Разположен в подножието на Врачанския Балкан, само на 110 км от столицата на България София, град Враца приветства своите гости с несравнимото богатство на местната природа и увлекателната история на региона, датираща от времето на древните траки.

Градът, бил някога част от древни империи и царства, днес ненапразно се слави като „град като Балкана – древен и млад“. Съчетанието на многовековна история и модерна градска динамика го превръщат в привлекателен туристически център.

Първите сведения за селищен живот по тези земи се свързват с тракийското племе трибали. Находките от известното в цял свят Рогозенско съкровище и Могиланската могила, разкрита в самия център на града, свидетелстват за богатата култура и бита на тракийските племена, населявали района. Началото на римската експанзия по тези земи започва през 28 г. пр.Хр. За период от близо 400 години Враца е част от Римската империя. След нейното разпадане върху останките на римските крепости славяните съграждат селище с име Вратица – умалително за врата в славянския език. Името е пряко свързано с формата на прохода Вратцата, където е разположен градът – той е тесен и дълъг и наподобява врата. През

Средновековието селището разширява границите си и се превръща в голям център с развити занаяти и стоково-парични взаимоотношения. В местността Градище край прохода Вратцата е намерен надпис от XIII в., в който за първи път се споменава името „Вратица“. Днес надписът се съхранява в Регионалния исторически музей във Враца. Българското възрождане се свързва с период на икономически подем за града. Враца се превръща в голям занаятчийски, търговски и административен център. Продукцията от абаджийски, кожарски и златарски артикули достига до пазари извън границите на Османската империя. Това е периодът, в който Враца се прославя като люлка на просветителското дело, дала на България личности, оставили трайни следи в политиката, дипломатията, националноосвободителното движение и културата. След Освобождението Враца се налага като средище на индустрията със сериозно производство.

Пластовете история, описващи региона, се разкриват пред очите на туристите в Регионалния исторически музей в града, славец се с едни от най-богатите експозиции в страната. Над 100 000 културни ценности са част от основния и спомагателен фонд на музея. 2 200 от тях са в Художествена галерия. В структурата на Регионален

исторически музей – Враца са включени Централна сграда, Лапидариум, Етнографско-възрожденски комплекс „Св. Софроний Врачански“ и Етнографско-възрожденски комплекс „Никола Войводов“ с общо 21 постоянни експозиции (представящи историческото развитие и културното наследство от старокаменната епоха до нашето съвремие). В експозиционните зали, посетителите могат да се запознаят с артефакти от световна величина като: уникалния глинен олтар с еленови рога и раннонеолитните погребения “in situ” от Оходен – най-ранната земеделска цивилизация в Европа (VI хил. пр.Хр.), най-ранната протописменост в света – глинената плочка от Градешница (V хил. пр.Хр.), най-голямото в света тракийско съкровище – 165 сребърни и сребърни с позлата съда от Рогозен (VI-IV в. пр.Хр.), златното тракийско съкровище от Могиланската могила – Враца (IV в. пр.Хр.), сребърното тракийско съкровище от Буковци (IV в. пр.Хр.), позлатеното тракийско съкровище от Галиче (II в. пр.Хр.), единствената в България и втора в света част от богослужебна одежда на Св. Константин Кирил Философ, Черепишкото четвроевангелие и сребърно-златна църковна утвар от XVI-XVII в., уникалния и единствен в света “Zn Art – Музей от хартия” и др.

Враца е единственият град в България, който може да се похвали с две запазени средновековни жилищно-отбранителни кули. Архитектурата на датираната от XVII в. Куртпашова кула напомня средновековен замък. Тя е една от няколко подобни, съществували по време на османското владичество. Представлява укрепено жилище на местен феодал. Един от символите на Враца – Кулата на Мешчиите – датира от XVI в., когато е била ползвана като укрепено жилище за местните нотабили – аяни. В края на XIX в. кулата е преустроена на часовникова, ползвайки механизма от старата часовникова кула на града.

Враца е популярна дестинация не само сред любителите на историята, но и сред запалените планинари и алпинисти, любителите на екстремните спортове като пара- и делтапланеризъм, спелеологията, религиозния, селския и еко туризма. Многогостранният облик на Враца като туристическа дестинация гарантира незабравими преживявания в града и околностите му. Една от най-впечатляващите природни забележителности на града е проходът Вратцата. Отвесните, високи над 400 м скали са истински рай за алпинисти и туристи. Национален парк „Врачански Балкан“ предлага прекрасни възможности за селски и приключенски туризъм. Също така много добре развит е и пещерният туризъм. В ре-

гиона има повече от 500 пещери, като най-известната сред тях е Леденика. Пещерата е дълга 320 м и има 10 зали.

Враца предлага още много възможности за отдих и забавление – водопадът Скакля е най-високият (непостоянно течащ) на Балканския полуостров. До друг красив водопад – „Боров камък“ – води добре устроена еко пътека сред Врачанския Балкан. Природният феномен „Божият мост“ е разположен в близост до Враца, разположена в съседство е пещерата Понора.

Историята подсеща за себе си в къщата музей „Баба Илийца“, посветена на живота и делото на прословутата героиня на Патриарха на българската литература Иван Вазов, както и на историческия връх Околчица съхранил за поколенията спомена за подвига на Христо Ботев и неговите четници.

Множеството впечатляващи културни, исторически и религиозни паметници, природата, разпръснала богатството си докъдето погледът стига, и безкрайните възможности за практикуване на екстремни спортове са причина за интереса, който събуждат Враца и региона сред туристи от страната и чужбина.

Добре дошли в Мездра – древна история сред Искърското дефиле

Разположен на левия бряг на река Искър, на 100 километра от София, град Мездра е все още малко позната, но многообещаваща туристическа дестинация, вплитаща природа и история край бурните води на Искъра.

Град Мездра е наследник на древни култури. Още през V хил. пр.Хр. регионът е бил населен. Тук са открити останки от каменно-медната епоха и от тракийския период. Археологическите разкопки разкриват сведения за съжителство между местните траки от племето трибали и галски и келтски племена до I в, когато селището, заедно с цяла Мизия е завладяно от Рим. В периода, в който поселението е част от Римската империя, е построено укрепление на скалите над река Искър. През II-III в. до крепостта възниква град. С упадъка на Римската империя градът губи своите позиции, но преживява своя ренесанс през Средновековието, когато е известен под името Торбарица. През XIV в. селището е опожарено при нашествието на османската армия и районът остава обезлюден до първата половина на XIXв., кога-

то пастири от околните села се заселват в местността Принчовец на 2 км западно от днешния град. След Освобождението Мездра е село, с население по-малко от 100 човека. Преломен момент в развитието му е изграждането на железопътната линия Мездра – Враца – Лом през 1923 г., когато селището се превръща във важен разпределителен център за тази част на страната. Мездра е обявена за град през 1950 г.

Сред културно-историческите забележителности в Мездра са археологическият комплекс „Калето“, съхранил 70-вековната история на региона, градската художествена галерия, която притежава богата колекция от произведения на изкуството и музейна сбирка за историята на железниците в „Дома на железничаря“.

Искърското дефиле в района на Мездра крие необятни възможности за туризъм и активен отдих. Двата прочути манастира „Успение Богородично“ край село Черепиш и Освеновлашкият манастир „Св. Богородица“ са желана дестинация за любители на поклонническия туризъм.

Добре дошли в Роман – живописна природа и уникални археологически находки

Сред живописните хълмове на Предбалкана, на мястото, където река Малък Искър се влива в Искъра, се намира град Роман. Градът отстои на 120 км североизточно от София и на 42 км от областния център Враца.

Етимологията на името на града се свързва с разрушената по време на османското нашествие крепост Роман, известна като „Романова крепост“. Днес тя е почти заличена. За първи път селището се споменава с името Роман в османски регистър от 1430 г. Миналото на града и региона се разкрива в десетките археологически паметници наоколо – граничен камък от римско време, вила „Рустика“, римската крепост „Крив град“, наблюдателната кула на могилата край село Струпец, датирана от периода на Първото българско царство, и др. развитието на града от периода след Освобождението на България от османско владичество се свързва с бурния подем на железопътния транспорт в

страната. Изграждането на железопътната линия, преминаваща през територията на селището, стимулира заселването на все повече хора и развитието на усилен търговска дейност. От 1897 г. Роман е гара на железопътната линия София – Варна. Роман получава статут на град през 1974г.

Благоприятното географско разположение в полите на Предбалкана, чистият въздух, уникалните скални образувания, големият брой пещери, както и забележителните археологически находки (градът е разположен върху останки на селище от бронзовата епоха от II хил. пр.Хр.) превръщат Роман и региона в много добър избор за прекарване на свободното време. Еко, селски, поклоннически туризъм са сред възможностите, предлагани от района. На територията на община Роман е разположен и известният Тържишки или Струпешки манастир „Св. Пророк Илия:“, който датира от периода на Второто българско царство.

Из дебрите на древната история

Регионът Враца – Мездра – Роман в миналото е бил пресечна точка на култури и цивилизации, свидетелства за чието съществуване са разположени из целия регион. В зала “Праистория” на Регионалния исторически музей във Враца може да се види развитието и постиженията на човешките общества от най-дълбока древност до римската епоха. Сред най-забележителните експонати са раннеолитен гроб от село Оходен със скелет на жена, датиращ от преди 8 хил. години, и глинена плочка и дъна от съдове с най-ранните пиктограмни знаци, открити край село Градешница. Експонирани са и керамика, предмети на бита, оръдия на труда и оръжия, характерни за отделните епохи.

На 25 км от Враца в посока Оряхово край село Оходен се извършват усилен археологически проучвания на останки от жилища, гробни и култови съоръжения, принадлежащи към т.нар. „монохромен неолит“ (края на VII и началото на VI хил. пр.Хр). Археологическият обект е обозначен с табели и е достъпен за посещения в рамките на археологическия сезон. Сред забележителните открития в него са четири раннеолитни гробни съоръжения с погребани в тях хора, две от които са експонирани в Регионален исторически музей – Враца, и светилище,

посветено на Слънцето с опалена каменна основа.

Въпреки че заселването на региона датира още от периода на старокаменната епоха, историята на тракийската цивилизация по тези земи е това, което предизвиква изключителен интерес сред любителите на историята. Трибалите са едно от тракийските племена, населявали земите между Стара планина и реките Морава, Дунав и Искър. Археологическите проучвания в местността Градище в околностите на Враца дават основание да се смята, че династическият център на трибалите е бил разположен в прохода Вратцата, което превръща селището в най-старата столица на тракийското племе. Археологическите разкопки в района са разкрили и значителна част от

крепостната стена на антично селище и средновековна крепост. През късната Античност селището се разраства в религиозен център. Разкритата базилика, датирана от VI в., свидетелства за първоначалното въвеждане на християнството. Разкопките са леснодостъпни по пътека, съоръжена с дървени стълби и парапети. Поставени са и информационни табели с описание на разкритите археологически обекти.

Истинската гордост на целия регион, прославяла го далеч извън границите на България, е Рогозенското сребърно съкровище – най-голямото съкровище, откривано на територията на страната. Уникалната находка представлява семеен сервиз на една династия, събиран между края на VI и IV в. пр.Хр. от няколко поколения местни царе,

които са управлявали тракийското племе трибали. Отделна зала в историческия музей във Враца е отредена за експониране на 165-те съда, изработени от сребро с позлата – 108 фиали, 54 кани и 3 чаши.

Друго значимо археологическо откритие, свързано с региона на Враца, е Могиланската моги-

ла, разположена в самия център на града. При проучванията на могилата през 1965 г. и 1966 г. са открити три гробни съоръжения от IV в. пр.Хр., в които са погребани владетели от династията на трибалите. В една от гробниците са намерени костите на млада жена, погребана със златен венец и обици. Сребърен наколенник с позлата свидетелства, че в гробницата символично е погребан и нейният съпруг-владетел. Богатите гробни дарове, открити при проучване на могилата, се съхраняват в Регионалния исторически музей във Враца, а мястото, където тя се е намирала, е преустроено в парк за отдих.

В залите на историческия музей „Античност“ и „Средновековие“ са изложени забележителни експонати като бронзова римска диплома, колекция каменна пластика, бронзови медицински инструменти, характерни старобългарски накити, костени иконки-амулети; старобългарски надпис от XIII в. с името „Вратица“ и др.

ла, разположена в самия център на града. При проучванията на могилата през 1965 г. и 1966 г. са открити три гробни съоръжения от IV в. пр.Хр., в които са погребани владетели от династията на трибалите. В една от гробниците са намерени костите на млада жена, погребана със златен венец и обици. Сребърен наколенник с позлата свидетелства, че в гробницата символично е погребан и нейният съпруг-владетел. Богатите гробни дарове, открити при проучване на могилата, се съхраняват в Регионалния исторически музей във Враца, а мястото, където тя се е намирала, е преустроено в парк за отдих.

В залите на историческия музей „Античност“ и „Средновековие“ са изложени забележителни експонати като бронзова римска диплома, колекция каменна пластика, бронзови медицински инструменти, характерни старобългарски накити, костени иконки-амулети; старобългарски надпис от XIII в. с името „Вратица“ и др.

Враца не единственото селище в региона, което може да се похвали с древен произход. Съвременният град Мездра е пряк наследник на римско укрепено селище. В югозападната част на града, върху скалист масив над река Искър е разположена реставрираната антична крепост Калето. През дългия период на своето съществуване крепостното съоръжение е служело за охрана на достъпа до проходите на Стара планина и селището, разположено на север от него. Основите на крепостните стени са положени върху останки от халколитната епоха. Сред руините на крепостта личат следи от различните епохи, в които тя е съществувала – Римската, Византийската и Българското средновековие, свидетелстващи за богатството и просперитета на жителите на древния град. При археологически разкопки на обекта е разкрита отлично запазена отбранителна кула от времето на римската епоха, която е била разрушена през XI в. Намерени са също останки от жилища, предмети, части от улична мрежа и други находки, датиращи от различните периоди. Крепостта е отворена за посетители. На около 10 км от Мездра, на левия бряг на р. Искър, в причудливи скални образувания над речната тераса, са съхранение пра-

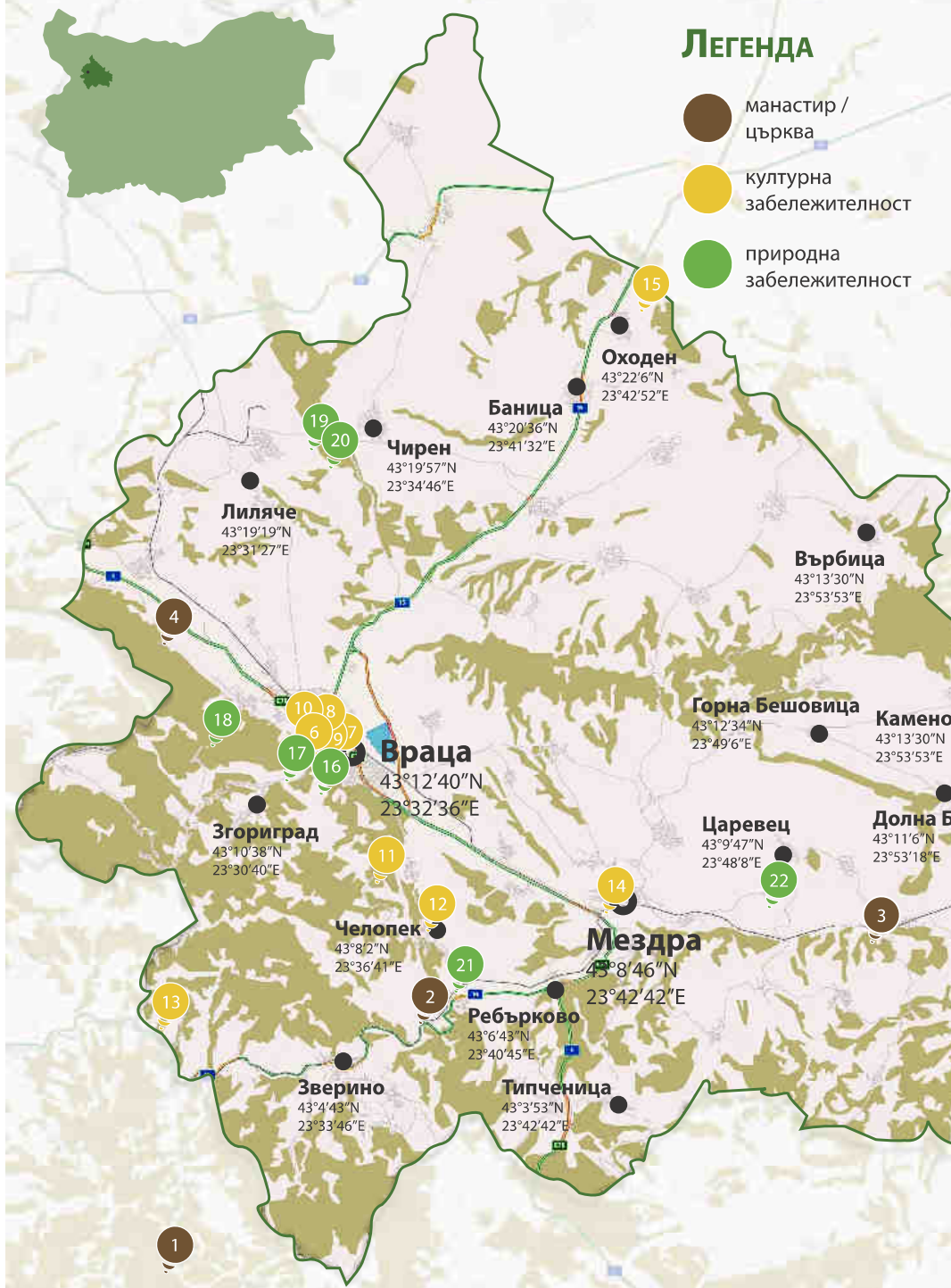
исторически рисунки и древни надписи, датирани от различни периоди на Средновековието. Смята се, че това е единственото място в България, където могат да бъдат видени надписи от толкова дълъг период (IX-XVII в.) и където отделните периоди могат да бъдат ясно разграничени.

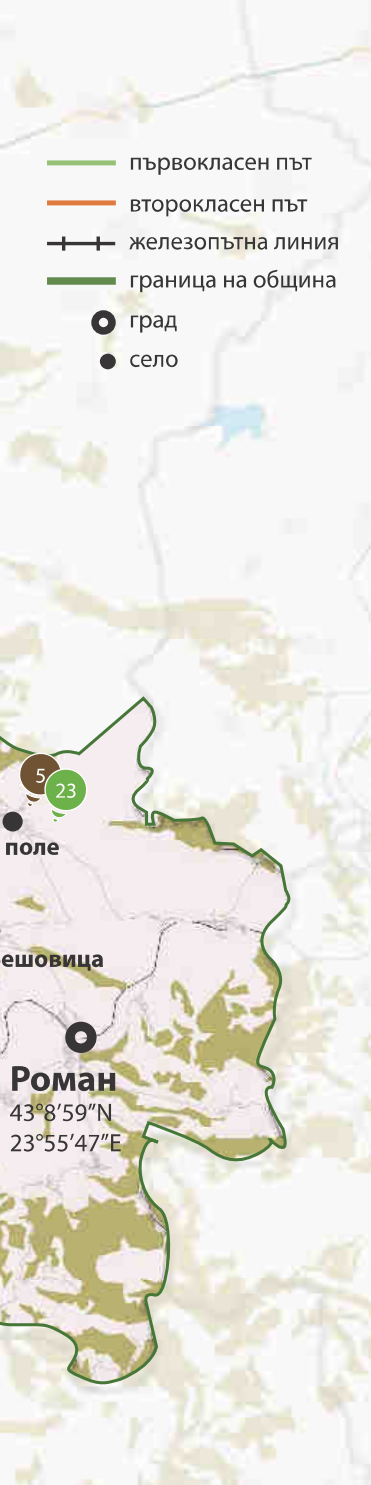
Древната история се крие зад всеки ъгъл в границите на туристическия регион Враца – Мездра – Роман. Богатството на миналото му може да се сравни само с богатството на природата в него. Леснодостъпните археологически обекти и добре уредените музейни експозиции предразполагат към една дълга разходка към древността на българските земи.

ЛЕГЕНДА

- манастир / църква
- културна забележителност
- природна забележителност

1. Осеновлашки манастир "Света Богородица" (Седемте престола)
42°59'58.87"N 23°28'22.36"E
2. Черепишки манастир "Успение Богородично"
43°05'45.15"N 23°36'16.07"E
3. Струпешки манастир "Свети Пророк Илия"
43°07'47.65"N 23°50'59.21"E
4. Манастир "Св. Иван Пустии" – Враца
43°14'39.87"N 23°28'05.58"E
5. Римската църква, село Камено поле
43°13'55.03"N 23°54'39.26"E
6. Регионален исторически музей – Враца
43°12'02.65"N 23°32'50.30"E
7. Етнографско-възрожденски комплекс "Софроний Врачански"
43°12'05.40"N 23°33'02.95"E
8. Етнографско-възрожденски комплекс "Никола Войводов"
43°12'15.37"N 23°33'04.01"E
9. Куртпашова кула – Враца
43°12'02.65"N 23°32'50.30"E
10. Кула на Мешчиите – Враца
43°12'09.07"N 23°32'51.34"E
11. Връх Околчица
43°09'17.03"N 23°34'56.38"E
12. Къща музей "Баба Илияца"
43°07'55.50"N 23°36'31.43"E
13. Паметник на Дядо Йоцо
43°05'35.63"N 23°27'59.27"E
14. Крепост Калето – Мездра
43°08'24.04"N 23°42'15.09"E
15. Разкопки при село Оходен
43°22'32.15"N 23°43'21.64"E
16. Водопад Скакля
43°11'10.96"N 23°33'07.69"E
17. Проход Вратцата, местност Градище
43°11'34.61"N 23°31'65.62"E
18. Пещера Леденика
43°12'17.02"N 23°29'36.23"E
19. Природен феномен "Божият мост", село Лиляче
43°18'56.55"N 23°33'10.41"E
20. Пещера Понора
43°18'49.37"N 23°33'18.41"E
21. Природен феномен "Ритлите"
43°06'33.09"N 23°37'34.38"E
22. Пещерен комплекс в местност Шупловица, село Царевец
43°08'35.03"N 23°47'28.74"E
23. Ждрелото на р. Ръчене при село Камено поле
43°13'37.39"N 23°54'31.24"E

Духът на свободата

Стремежът към просвета и независимост са отличителна черта на хората от Враца и региона. Градът е известен като едно от първите селища в предосвободенска България, в които се проявяват и реализират идеите за църковно-национална независимост и политическо освобождение. Музейни сбирки, паметници и исторически места напомнят за борбата и подвига на местното население.

Българското възраждане оставя траен отпечатък върху живота във Враца и околностите. В началото на XIX в. точно във Враца започва борбата за самостоятелна църква, оглавена от видния градски общественик Димитраки Хаджитошев. През 1843 г. Цвета Кръстениякова разкрива в града второто в България девическо училище. Тези събития наред с редица други утвърждават Враца като значим просветен и революционен център. В експозицията „История на България XV-XIX в.“ на Историческия музей в града се помещават множество ценни старопечатни издания, пищовикремъклии, ятагани, пушки и други експонати, характерни за историческия период. Илюстративни пана представят важни събития от борбата за църковна и национал-

на независимост, идеите за новобългарска просвета и образование.

В Регионалния исторически музей е уредена цяла зала, посветена на делото на прочутия български поет и революционер Христо Ботев и неговата чета, намерили смъртта си във Врачанския Балкан през 1876 г. Героизмът на четниците бележи епилога на Априлското въстание, чието кърваво потушаване заставя Великите сили да обърнат поглед към поробена България и провокира началото на Руско-турската освободителна война от 1877-1878 г. Въпреки че родният град на Христо Ботев не е Враца, градът е дълбоко свързан със славното дело на бореца за свобода. Ежегодно Враца е домакин на Ботеви дни, които се провеждат по традиция от 24 май до 2 юни, и чиято кулминация е всенародното поклонение на историческия връх Околчица, в близост до лобното място на Ботев – местността Йолковица. В експозицията, разположена в Регионалния исторически музей, са изложени оригинални снимки и архивни материали на Ботев и четниците, опълченски ордени, медали, оръжия и много други предмети, свързани с борбата за освобождение от османско владичество.

Паметникът във форма на кръст, издигнат на връх Околчица в памет на опълченеца Христо Ботев и неговата чета, привлича погледа на посетителите от далеч – спомен за героизма на хората, отдали живота си за свободата на своята родина. Паметникът е построен през 1936-1939 г. на място, избрано от специална комисия, включваща 9 от оцелелите Ботевы четници. Мемориалът е част от Стоте национални туристически обекта и е лесно достъпен по асфалтов път, разкриващ великолепен гледки от величествения Врачански Балкан. Всяка година на 2 юни в подножието на паметника се събират хиляди Ботевы поклонници, за да отдадат почит на подвига на войводата и неговите съратници.

На 12 км от Враца, в китното планинско село Челопек се намира къщата „Баба Илийца“, съхранила спомена за героизма на една истинска българка, която с риск за своя собствен живот спасява един от оцелелите Ботевы четници. Нейният подвиг е увековечен от перото на великия български писател Иван Вазов в разказа „Една българка“. Къщата, в която е живяла легендарната Вазова героиня, е възстановена в оригиналния си вид. Музейната експозиция, подредена в нея, включва стари предмети на бита и мебели, красиви

килими, типичните народни носии за този край на България и др. За най-малките посетители на музейния обект се провежда цикъл „Уроци по родолюбие“, който ги запознава по увлекателен начин с историята на България и региона.

Паметникът на друг известен Вазов герой – дядо Йоцо, се издига гордо край село Очин дол над железопътната линия, пресичаща Искърското дефиле. Величествената фигура на слепия старец, издялана от 10 тона бял врачански камък, все още напомня за „слепия“ патриотизъм и вярата в „българското“.

Експозиция, посветена на делото на известния врачанин Никола Войводов, отдал живота си на борбата за национална независимост, се помещава в Етнографско-възрожденския комплекс, носещ неговото име. В къщата музей „Никола Войводов“ е уредена фото-документална експозиция, разкриваща живота и дейността на революционера. В „Капитанската къща“, част от комплекса, е възстановено градско жилище на средно заможно семейство от началото на XX в.

Другият интригуващ етнографски комплекс, разположен на територията на град Враца, е Етнографско-възрожденският комплекс „Св. Софроний Врачански“. Комплексът включва три възрожденски къщи и училище „Възнесение“, намиращи се в съседство с православния храм-паметник „Свети Софроний епископ Врачански“. На входа на комплекса се намира паметникът на първия българин, ръкоположен за висш архиерей по време на османското владичество – Софроний Врачански. Етнографският комплекс представя традиционния бит, занаятите и културата на населението от Врачанския регион от края на XIX до средата на XX в., а в църквата е експонирана постоянна изложба „Старобългарско изкуство от Врачанско“ – икони, включително рисуван от Захари Зограф, Димитър Зограф и майстори от Тревненската и Дебърската школа.

Уникалният за България Музей на файтоните също е част от Етнографския комплекс „Св. Софроний Врачански“. Експозицията му представя файтони, брички, кабриолети и други артикули, произведени от пионера в коларската промишленост – врачанина Мито Орозов. Истински иноватор в бизнеса, той успява да привлече дори вниманието на световноизвестния производител на автомобили Хенри Форд, който е искал да му възложи производството на купета за прочутия модел на фирмата – „Форд Т“.

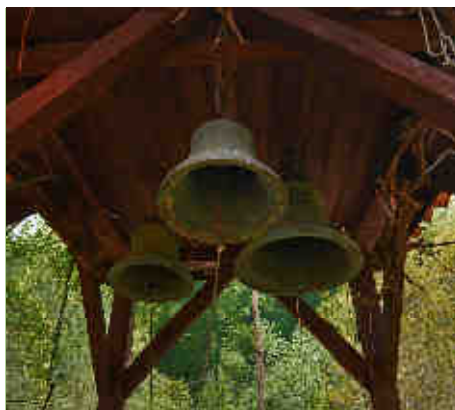

Стожери на вярата

Светата обител е била винаги пристан за делото на неуморните дейци на просветата и борбата за свобода. Вярата е била упование за бленуващите независимост и справедливост. Едни от най-емблематичните манастири в българската история са разположени на територията на туристическия регион Враца – Мездра – Роман – разтворили широко своите врати за всеки любител на поклонническия туризъм.

Осеновлашкият манастир „Света Богородица“, известен и като Манастир „Седемте престола“, е разположен на 86 км от София сред девствената природа на Средна Стара планина. Според историческите сведения манастирът е основан по времето на Второто българско царство, и по-точно при царуването на Петър Делян. Според легендата седем боляри или седем братя, преселници от Бесарабия, поставят основите му през XI в. В близост до него в миналото се е намирала крепостта Латинско кале, до чиито останки днес се стига по стръмна пътека, започваща от двора на манастира. В епохата на национално-освободителното движение манастирът неведнъж е бил убежище на революционери, включително и на апостола на свободата Васил Левски. Архитектурата на манастирската църква е уникална в световен мащаб. Вътрешни стени

я разделят на седем отделни помещения, шест от които са малки и обграждат едно централно. Всяко едно от тези помещения представлява отделен параклис и има отделен олтар-престол. От там идва и името на манастира. Уникален паметник на културата е дървеният полилей „Хоро“, съставен от 15 отделни части и подарен от жителите на село Лесков дол. Камбанарията на манастира има две камбани (датиращи от 1799 г. и 1940 г.) – едната е с дървено, а другата с метално клепало. Желаетелите да пренощуват в манастира могат да се възползват от стаите, които се предлагат. Желателно е да се направи предварителна резервация.

Непосредствено до пенливите води на река Искър, на 95 км от София, се намира Черепишкият манастир „Успение Богородично“. Манастирът е основан по времето на Второто българско царство при управлението на Цар Иван Шишман. Легендата разказва, че името му идва от белеещите се кости на загинали войници след епична битка на Цар Иван Шишман през 1396 г. срещу османските нашественици. През вековете на османско владичество манастирът е опожаряван и възстановяван многократно. През Възраждането Черепишкият манастир се превръща в просветно и културно средище. Създадено е килийно училище и са писани и препис-

вани книги, жития и евангелия, като някои от тях са „Черпишкото евангелие“ от XVI в. със сребърно-позлатена обкова, украсено с библейски сцени и „Данаиловото евангелие“, преписано през 1616 г. от монаха Данаил и съхранявано понастоящем във врачанската църква „Св. Николай“. Църквата на манастира е запазила вида си от 1612 г. Останките на стенописи от XVI-XVIII в. и XIX в. и колекцията от икони, както и изящно резбованият иконостас са сред забележителностите на манастира, които не бива да бъдат пропуснати. Плащеницата в църквата е извезана още преди Освобождението – през 1844 г. В светлата обител е оформен кът на народния поет Иван Вазов (1850 – 1921 г.), който на това място се е вдъхновявал за много от своите творби, сред които „Дядо Йоцо гледа“ и „Една българка“. Манастирът предлага възможности за пренощуване.

Струпешкият манастир „Св. пророк Илия“ е разположен в село Струпец, на пътя Мездра – Роман. Наричан е още „Тържишки“, защото в миналото в близост е имало тържище, възникнало още по времето на Второто българско царство. Точната година на основаване на манастира не е известна. По време на падането на България под османско владичество светлата обител е опожарена, а най-старата ѝ сграда, съхранена

и до днес, е съборната църква. Смята се, че храмът датира от XVI в., но има и мнения, че може би е бил изграден през XIV в. От XVI в. са стенописите „Влизането в Йерусалим“, „Успение Богородично“ и др. През 1824 г. по поръчение и с финансовата подкрепа на видния врачански борец за църковна независимост Димитраки Хаджитошев започва възстановяването на светата обител. Разказва се, че наетите работници са работели нощем, за да изградят покрива на църквата. През 1851 г. със средства на местните хора започва изграждането на нова жилищна част. Триетажната сграда, дълга близо 55 м, била окончателно завършена през 1857 г. В приземието ѝ има стопански помещения, а на другите два етажа – 18 монашески килии, гостни стаи и зимна църква. Подслон в манастира са намирали борците за национално освобождение Васил Левски и Никола Обретенов. Изключителен интерес представлява манастирската чешма, изградена през 1862 г. Чешмата има четири чучура, украсени с 12 каменни релефа на змия, преследваща птица, гущер, ламя, бухал, сокол и дива котка. Според древните вярвания гущерите и змиите са охранявали изворите. Манастирът предлага настаняване за желаещите да пренощуват в него. В подножието на величествените врачански скали, на 6 км от града, се намира

средновековният манастир „Св. Иван Пустити“. Първите сведения за светия храм са от 1540 г., но проучванията на стенописите преди десетилетия са показали, че под тези от XVI в. има по-стари – от XII-XIII в. Открити са изображения на св. Иван Рилски и на св. Йоан Богослов. Днес от манастирския комплекс са запазени само старата църква и няколко скални манастира. Един от тях се намира във висока пещера, от която изтича карстов извор. В скалата са запазени и старинни стенописи. Чешмата в двора на манастира впечатлява с четирите си чучура, върху всеки от които са изписани текстове от псалми.

Очарованието на природата

Величието на природните забележителности на туристическата дестинация Враца – Мездра – Роман привлича интереса на хиляди любители на природата, търсещи както тих отдых, така и екстремни преживявания.

Проходът, дал името на Враца, е задължителна спирка от пътешествието из красотите на Врачанския Балкан. Спиращият дъха скален феномен Вратцата е един от най-големите варовикови катерачни масиви в Европа – рай за алпинисти от целия свят. От най-високата точка на скалите до пътя в неговото подножие денивелацията е близо километър. По високите 400 метра скали са трасирани над 140 алпийски маршрути с различна трудност и натовареност. Катерачните маршрути в местността са над 300. Освен великолепни дадености за катерене проходът предлага и идеални условия за спокоен отдых на брега на река Лева, откъдето се разкрива неповторима гледка към скалите наоколо. Историческите разкопки, които се извършват наблизко, в местността Градище, биха били от особен интерес за увлечените по историята на древните цивилизации.

През прохода преминава пътят, водещ към пещерата Леденика – една от най-посещаваните пещери в България. Името си Леденика носи от ледените сталагмити, сталактити и сталактони, които се образуват през зимата в началото ѝ, близо до входа. В пещерата има малко синтрово езеро, което според едно поверие изпълнява желанието на всеки, който потопи ръката си в него. Пещерата е обитание на 53 животински вида, сред

които и насекомото Светломразец, което се е адаптирало толкова добре към тъмнината, че ако излезе на светлина, умира. Леденика е дълга 320 м и има 10 зали. В голямата концертна зала всяка година в рамките на празниците „Ботеви дни“ се провежда концерт на Врачанската симфонията. В тази зала посетителите могат да видят интересни образувания като „Дядо Коледа“, „Главата на Великана“, „Къщичката на Баба Яга“ и др. Пещерата Леденика е обявена за природна забележителност и е вписана в Списъка на защитените територии и защитени зони в България. Просторните поляни пред нея са идеално място за пикник и приятна почивка. В околностите има изградени добре поддържани еко пътеки. Туристическа хижа посреща гостите, които искат да прекарат повече време сред природата.

Скалният феномен „Божият мост“, известен и като Жабокрек, е разположен на 15 км от Враца в околностите на селата Лиляче и Чирен. Високият 20 метра мост се състои от огромни каменни сводове и дебели и мощни колони, оформящи обширни зали, в които навлиза слънчева светлина. В близост се намира дългата 3 км водна пещера Понора с просторни га-

лерии. Достъпът до нея предполага специална екипировка.

Природният парк „Врачански Балкан“ заема територия от 28 844 хектара, богата на растителни и животински видове. В парка преобладават дъбовите и буковите гори. Тук има над 180 вида птици, 157 от които са защитени от Закона за биологичното разнообразие. През май и юни на територията на „Врачански Балкан“ могат да бъдат видени над 170 водопада. „Скакля“ е най-високият непостоянно течащ водопад в България – 141 м. Срещу село Лютиброд се намира природната забележителност Ритлите – четири успоредни една на друга каменни стени, оприличени от местните на страничните прегради на волска кола. На територията на Природен парк „Врачански Балкан“ са обозначени 16 туристически маршрута, преминаващи през различни територии и природни забележителности. Разработени са и 8 опознавателни маршрута.

Територията на парка се пресича от пролома на река Искър, който също предоставя великолепни възможности за еко и планински туризъм – множество различни скални образувания, карстови форми и други природни забележителности посрещат любителите на природата.

В света на приключенията

Туристите с вкус към приключенията сред красивата природа ще намерят в дестинацията Враца – Мездра – Роман изключително разнообразие от дейности, с които да запълнят свободното си време. Начинаещите в планинарството ще предпочетат някои от леките маршрути, обозначени в рамките на Природен парк „Врачански Балкан“. „Горската пътека на приказките“ е изключително подходяща за семейства с деца, които биха желали да запознаят по забавен начин малчуганите с прелестта на заобикалящата природа. Общо 16 маршрута са обозначени в ПП „Врачански балкан“. Разработени са и 8 опознавателни маршрута – по всеки един от тях са монтирани информационни табла според темата му – „В света на екологията“, „Планинарство за начинаещи“, „Горска пътека на приказките“, „Войводинов дол – Скакля – град Враца“, „Карст и биологично разнообразие“, „Гората – място за живот и прием“, „По стъпките на Ботевата чета“, „Антична и Средновековна Вратица“. Във „Врачански Балкан“ има и три обозначени веломаршрута с различна трудност. Информация за всички маршрути, водачи, възможности за настаняване и пр. туристите могат да получат в туристическия информационен център в Природозащитен център „Натура“ във Враца.

По-смелите вероятно ще се насочат към скалното катерене. 400-те метра на скалите

на прохода Вратцата са търсено предизвикателство за всеки, решил да покори поне една висина в живота си. Посещението на историческия връх Околчица може да се съчетае с вълнуващ полет над околността. Полети с делта- и парапланер се извършват от площадка в близост до историческата забележителност. Бурните води на Искъра са идеално място за рафтинг и каякинг приключения. Предлагат се маршрути за начинаещи, семейни и екстремни маршрути. Разходка върху кон из поляните и горите на Врачанския Балкан не би оставила никого равнодушен пред разкриващите се гледки на изобилни природни богатства.

Домашно огнище

Уютът на домашното огнище, дъха на питка и топъл хляб допълват картината на природно изобилие и древна история, която обрисова туристическия регион Враца – Мездра – Роман. Корените на българщината, своеобразието на традициите, предавани от поколения, са запазени в селата, пръснати по склоновете на планините, речните брегове и равнините на околността. Срещата със селото, престоят, макар и за кратко, в него са уникална възможност да се преживее един бит, който гради мостове между времена и култури. Гостоприемството и приветливостта на местните домакини, които с удоволствие споделят своите истории, обичаи и познания, предразполагат всеки към едно дълго пътешествие в дебрите на местния бит и култура. Стари майсторки на вкусни гозби, чиито рецепти са предавани през вековете от майка на дъщеря, ще помогнат на начинаещите и по-напредналите кулинари да изучат тънкостите на местните ястия. Известното сирене по Врачански, кемерките, лучникът и врачанската

лютика са повод за гордост на местното население, тъй като са спечелили своите почитатели далеч извън пределите на региона Враца – Мездра – Роман. Популярни местни ястия са и пълнените чушки с боб, пилешка саламура, згориградски гювеч и др. Ежегодно през месец май във Врачанското село Баница се провежда Празник на баницата. Тънки баници със сирене и люти чушки, налагана баница са само част от ароматните тестени изделия, които могат да бъдат опитани, а при желание всеки може да се научи да ги приготвя, черпейки от опита на майсторите. В село Згориград, разположено непосредствено до град Враца, се провежда кулинарен конкурс, в който майстори от региона се съревновават в надпревара за най-добре приготвено местно ястие. Изключително вкусно и забавно мероприятие, което привлича интереса и вълнува вкуса на всеки гурман. Спокойната идилгия на българското село, бабините гозби и увлекателните лакърдии на домакините ще накарат всеки да забрави грижите на делника поне за ден.

Културен календар на туристическия район

Туристическата дестинация Враца – Мездра – Роман се отличава с разнообразен културен календар, който включва множество музикални, театрални и танцови мероприятия с местен, национален и международен характер.

Всяка година от 28 април до 1 май Враца посреща гости от цял свят, които взимат участие в Международния фолклорен фестивал „Врачанска пролет“, целящ популяризиране на танцовото изкуство на различни региони в България, както и запознаване с фолклорните традиции на гостуващите държави.

На 24 май започват празниците, посветени на героичната саможертва на поета-революционер Христо Ботев и неговата чета – „Ботеви дни“. Програмата им включва рецитали, концерти, изложби, литературни четения и др. Кулминацията на празниците е тържествената митинг-заря на 1-ви юни – официален празник на града и всенародното поклонение на връх Околчица на 2-ри юни.

Ежегодно в периода 16-22 май се провеж-

да Национален фестивал на малките театрални форми. Участници във фестивала са водещи театрални формации от страната, а през последните няколко години и от чужбина.

От 1987 г. насам във Враца се провежда и Международният младежки театрален фестивал „ВРЕМЕ“ – среща на млади таланти, изявяващи се в непрофесионални театрални групи от цял свят.

Празникът на старата градска песен „Мара Врачанка“ събира групи за стари градски песни от цяла България, които имат за цел да възродят и обогатят градската песенна традиция.

Празникът на град Мездра 6 май ежегодно ознаменува началото на Празниците на културата в града. Множество концерти, изложби, фолклорни спектакли, театрални постановки, спортни мероприятия и други културни събития изпълват програмата на празниците.

Празникът на Роман, който се провежда на 04 септември, отбелязва тържествено годишнината от обявяването му за град.

Туристически информационен център – Враца

Природозащитен център “Натура”

3000 Враца, ул. „Поп Сава Катрафилов“ № 27-29

Тел.: +359 92 660318

E-mail: naturacenter@abv.bg

Този пътеводител е издаден по проект „Враца – врата към древността“, по договор за безвъзмездна финансова помощ № BG161PO001/3.2-02/2011/026 По оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013, приоритетна ос 3 „Устойчиво развитие на туризма“, операция 3.2 „Развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите“, схема BG161PO001/3.2-02/2011 „Подкрепа за развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите“.

Оперативна програма “Регионално развитие 2007 - 2013 г.”
Инвестираме във Вашето бъдеще!

www.bgregio.eu

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България